

אלימות נגד נשים

כמעט לא חולף יום ללא דיווחים על אלימות כלפי נשים. הן מוכות ונרצחות, ומקלטי הנשים מלאים עד אפס מקום, ומספרם אינו מספיק למלא את הצרכים. האלימות גוברת, וגילווייה לא פוסחים על אף שכבה באוכלוסייה.

מצד אחד: הכאת נשים היא חלק מתופעת האלימות כוללת, לאו דווקא כלפי נשים.

מצד שני: הכאת נשים נובעת מהשליטה הממוסדת של גברים על נשים.

שליטה ואלימות: הכאת נשים בישראל

"הכאה וצורות אחרות של אלימות מצד בעלים נגד נשותיהם הן תופעות חברתיות בעלות היסטוריה ארוכה שנמצאו בתרבויות רבות ושונות. מקורה של האלימות נגד נשים במעמדה הנמוך של האשה במרבית החברות המוכרות לנו. זוהי נחיתות הממוסדת ומונצחת במוסד המשפחה, במוסדות החינוך ובמוסדות החוק. ... השימוש באלימות מצד הבעל כלפי אשתו מעוגן באותם המוסדות וההסדרים החברתיים הגורמים לאי-השוויון בין הבעל והאשה. המשפחה, כמו המדינה, מושתתת על כוח. הכוח של הבעל הוא תלת-מימדי: הוא החזק ביותר בגופו; הוא חונך להשתמש בכוחו; והוא גם יכול להרשות לעצמו להשתמש בכוחו עקב היותו בעל המעמד הגבוה ביותר במשפחה.

לבעל מותר לבוא אל האשה בדרישות שונות: להחזיק את הבית בצורה יפה יותר, לבשל טוב יותר, לחנך את הילדים בצורה שונה, לקיים יחסי מין עם הבעל כרצונו, לצאת לעבודה – או לא לצאת, לטפח קשרי חברה – או לנתקם. האשה אינה יכולה לדרוש מבעלה דברים מעין אלה. מצב בלתי-שוויוני זה הוא המקור למונח "פרובוקציה" המועלה לעתים כה קרובות על-ידי רבים מן המטפלים באלימות במשפחה. "פרובוקציה" היא, בפשטות, דרישה שמעלה האשה בפני בעלה. עצם השימוש במונח זה מהווה הצדקה של שליטת הבעל על אשתו ושל האלימות שהוא מפעיל נגדה. אלה המדברים על "פרובוקציות" מתעלמים מן העובדה שעל האשה לשאת ולתת עם בעלה במהלך חיי הנישואין – ושעליה לעשות זאת מעמדה נחותה. אלה האומרים כי הבעל מכה את האשה בגלל שהיא "מתגרה" בו אומרים, למעשה, כי לאשה אין זכות לבוא אל בעלה בדרישות – וכי זכויותיו של הגבר הן דבר מובן. לבעל מותר להיות "מתוסכל" ולפרוק את תוקפנותו על אשתו מכיוון שהוא בעל התפקיד הנחשב לחשוב ולקשה ביותר – תפקיד המפרנס – והוא זה החשוף לסכנות העולם החיצוני. תפקיד האשה הוא "להבין" את קשיי בעלה ולאפשר לו למצוא פורקן.

נשים מוכות נוטות להישאר עם בעליהן מכיוון שאין להן אלטרנטיבה ממוסדת ומקובלת פרט למעמד של אשה נשואה – אשת-איש ואם לילדים. מרגע לידתן הן מיועדות להיות נשים נשואות, וייעוד זה איננו משתנה גם כאשר הן רוכשות כישורים אשר אינם מכוונים ישירות לעזור במילוי תפקיד האשה הנשואה – כמו השכלה אוניברסיטאית. ... במשפחות דלות אמצעים אחת הבעיות העיקריות העומדות בפני האשה הרוצה לעזוב את בעלה האלים היא בעיית הדירור. אין בארץ מבחר גדול של דירות להשכרה, ולא כל בעל-בית מוכן להשכיר את דירתו לאשה. מרבית הדירות הן יקרות, ואת שכר הדירה יש לשלם מראש למשך שנה או חצי שנה.

(מתוך סבירסקי ברברה, "שליטה ואלימות: הכאת נשים בישראל")

מספר נתונים :

- קרוב ל - 200,000 נשים מוכות, וכ - 600,000 ילדים שהיו עדים לאלימות.
- כ 15% מהגברים ומהנשים מצדיקים אלימות נגד נשים מסיבות שונות.
- 28 נשים נרצחו ע"י בעליהם במהלך 2002.

הזכות על גופך

יהודה וחזקיה תאומים היו אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה ואחד נגמרה צורתו לתח ילת שבעה. יהודית, אשתו של ר' חייא, היה לה צער לידה. שינתה בגדיה, ובאה לפני ר' חייא. אמרה: "האם אישה מצווה על פריה ורביה?" אמר לה: "לא". הלכה ושתתה סם עקרות. לבסוף, נגלה הדבר. אמר לה: "הלוואי והיית יולדת לי עוד בטן אחת" שאמר מר: יהודה וחזקיה אחים, פזי וטוי אחיות. (תלמוד בבלי מסכת יבמות דף ס"ה ע"ב)

יהודה וחזקיה תאומים היו אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה ואחד נגמרה צורתו לתחלת שבעה. יהודית דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה שנאי מנא ואתיא לקמיה דר' חייא אמרה אתתא מפקדא אפריה ורביה אמר לה לא אזלא אשתיא סמא דעקרתא לסוף איגלאי מילתא אמר לה איכו ילדת לי חדא כרסא אחריתא דאמר מר יהודה וחזקיה אחי פזי וטוי אחוותא ולא מיפקדי והאמר רב אחא בר רב קטינא א"ר יצחק מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשאה בת חורין אמר רב נחמן בר יצחק מנהג הפקר נהגו בה:

אשתו של ר' חייא מקבלת החלטה, המשפיעה על חיי המשפחה של בני הזוג. למרות זאת תגובתו של ר' חייא, שאמנם מבטאת צער, אינה מתנגדת לעקרון החשוב לפיו לאשה יש שליטה מלאה על גופה ואין לגבר זכות להפר את השליטה הזאת ע"י התערבות או אלימות.

הזהרת הגברים

עולה עמו ואינה יורדת עמו. אמר רב הונא: מאי קראה? (בראשית כ, ג): "והיא בעולת בעל", בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל. ר' אלעזר אמר מהכא (בראשית ג, כ): "כי היא היתה אם כל חי", לחיים ניתנה ולא לצער ניתנה. (תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף סא, עמוד א')

וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון, ולא יטיל עליה אימה יתירה, ויהיה דיבורו עמה בנחת, ולא יהיה עצב ולא רוגז. (רמב"ם, הלכות אישות, פרק טו, הלכה יט)

אמר רב: לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו, שמתוך שדמענה מצויה אונאתה קרובה. (תלמוד בבלי, מסכת בבא מציעא, דף נט, עמוד א')

כל המקורות שלפנינו פונים אל הגבר שיזהר בכבודה של אשתו. אין זה מקרי שהפנייה מופנית לגברים שכן, הם אלו המועדים לדיכוי הממוסד של נשים בחברה.

להחרים גברים אלימים

"והמכה את אשתו, מקובלני, שיש להחמיר בו ממכה את חבירו, דבחבירו אינו חייב בכבודו, ובאשתו חייב בכבודה.... והעושה כן יש להחרימו ולנדותו ולהלקותו ולעונשו בכל מיני רידוי, ואף לקוץ את ידו, אם רגיל בכך, כי הא דרב הונא קץ ידיה, אפילו בבבל, דאין דנים דיני קנסות בבבל, אע"ג דאין דנים דיני קנסות בבבל בית דין מכין ועונשים שלא יקלו ראשם בכך. ואם רוצה לצאת, יצא ויתן כתובה... ואם תאמר דיהיה פתחון פה לאדם, כי אשתו רעה, ועושה לה הכעסות, ולכן הוא מכה אותה, אין זו טענה, כי יביאנה לבית דין, ויסדר טענותיו... אלא אפילו יהיה הדבר נוגע לו, שעושה איזה פריצות ומקנא לה, עם כל זה, יהיה במיתון ובפה מתוק ידריכנה לעבודת ה', ולא ע"י הכאות."

(תוכחת חיים לרבי חיים פלאגי, ויקרא עמ' עה-עז)

הרב חיים פלאגי, 1788-1869, נולד באיזמיר. שימש כדיין, ראש בית דין וחכם באשי (רב ראשי) באיזמיר עיר מולדתו. חיבר 72 ספרים בהלכה, פרשנות ומוסר.

מי מתעסק?

עמותת ל.א. הוקמה בשנת 1977 ע"י קבוצת נשים פמיניסטיות, בהנהלת העמותה גברים ונשים הפועלים בתחומים שונים. העמותה הקימה ומפעילה 3 מקלטים לנשים מוכות וילדיהן. אוכלוסיית המקלט הינה חתך של כלל ציבור הנשים בישראל: ותיקות וחדשות, צעירות ומבוגרות, דתיות וחילוניות, יהודיות, נוצריות ומוסלמיות. העמותה מפעילה קווי חירום לנשים ולילדים במצוקה. מארגנת ימי עיון, סמינרים, הרצאות וקורסים בנושא אלימות כלפי נשים, לאוכלוסיות שונות. פעילה בועדות השונות בכנסת ובמשרדי הממשלה, לשינוי חקיקה בתחום אלימות נגד נשים. עוסקת בשינוי

המודעות הציבורית בעזרת העיתונות, הרדיו והטלוויזיה www.no2violence.co.il